

PRIFYSGOL
BANGOR
UNIVERSITY

POLISI YN ERBYN LLWGRWOBROWYO

Diw	Dyddiad	Diben Cyhoeddi / Disgrifiad o'r Newid	Asesiad Effaith ar Gydraddoldeb wedi'i gwblhau
1.	29ain Mawrth, 2012	Cyhoeddiad Cyntaf	
2.	5ed Hydref, 2015	Diwygiwyd a Diweddarwyd	1af Rhagfyr, 2015
3.	3ydd Mehefin, 2019	Diwygiwyd a Diweddarwyd	

Swyddog Polisi	Uwch Swyddog Cyfrifol	Cymeradwywyd gan	Dyddiad
Pennaeth Llywodraethu a Chydymffurfio	Ysgrifennydd y Brifysgol	Grŵp Tasg Cydymffurfio	3ydd Mehefin, 2019

Adolygir y polisi hwn ymhen 3 blynedd

1. Pwrpas

Mae Prifysgol Bangor yn gorfod cydymffurfio â gofynion Ddeddf Llwgrwobrwyo 2010 (y Ddeddf). Mae'r Polisi hwn yn nodi'r camau y bydd y Brifysgol yn eu cymryd er mwyn sicrhau y cydymffurfir â gofynion y Ddeddf, er mwyn osgoi unrhyw atebolrwydd troseddol neu sifil i'r Brifysgol ac/neu aelodau staff unigol, a chadw delwedd broffesiynol ac enw da'r Brifysgol.

2. Rhoi'r Polisi hwn ar waith

Bydd yr Egwyddorion yn y Polisi hwn yn berthnasol i gynulleidfaoedd mewnol ac allanol, yn cynnwys unrhyw un sy'n dymuno ymgymryd â busnes neu ymwneud â'r Brifysgol.

Yn benodol, bydd y Polisi hwn yn berthnasol i bob aelod staff (yn cynnwys staff dros dro ac achlysurol), cyfarwyddwyr cwmnïau'r Brifysgol, ymgynghorwyr, staff er anrhydedd, Aelodau'r Cyngor, asiantau, arholwyr allanol a darparwyr gwasanaethau ("Unigolion").

Bydd y Grŵp Tasg Cydymffurfio yn goruchwyllo'r gwaith o weithredu'r Polisi hwn drwy'r Pennaeth Llywodraethu a Chydymffurfio, a fydd, at ddibenion y Polisi hwn, yn cymryd y teitl "Swyddog Gwrth-lygredd". Gellir cysylltu â'r Swyddog Gwrth-lygredd yn hollol gyfrinachol i drafod pryderon a rhoi gwybod am achosion a amheuir.

3. Polisiâu Eraill

Nid yw'r Polisi hwn yn gynhwysfawr a dylid ei ddarllen ar y cyd â strategaethau, polisiâu, dulliau gweithredu a chanllawiau eraill y Brifysgol sy'n bodoli eisoes (fel y cânt eu diwygio o bryd i'w gilydd) yn cynnwys, polisiâu'n ymwneud â'r canlynol, ond heb eu cyfyngu i'r rhain:-

- Polisi ar Dwyll a Chynllun Ymateb;
- Polisi Datganiadau Buddiannau;
- Strategaeth Pryniant a pholisiâu ategol;
- Rheoliadau Cyllidol;
- Polisi Budd Cyhoeddus (Chwythu'r Chwiban);
- Polisi Moeseg Ymchwil;
- Polisi Defnydd Derbyniol (yn cynnwys defnyddio e-bost a'r Rhyngrwyd, ond heb ei gyfyngu i hynny) ;
- Polisi Diogelwch Gwybodaeth
- Polisi Diogelu Data.

4. Troseddau

Mae'r Ddeddf Llwgrwobrwyo 2010 yn gwneud y canlynol yn drosedd:-

- (a) cynnig, addo neu roi llwgrwobr gyda'r bwriad o gymell neu wobrwyo cyflawni swyddogaeth neu weithgarwch perthnasol mewn modd amhriodol (llwgrwobrwyo gweithredol);
- (b) gofyn am llwgrwobr, cytuno i dderbyn llwgrwobr neu dderbyn llwgrwobr (llwgrwobrwyo goddefol);

- (c) llwgrwobrwyo swyddog cyhoeddus tramor er mwyn cael neu gadw busnes neu fantais wrth gynnal busnes.
- (d) Ceir trosedd gorfforaethol ychwanegol wrth fethu ag atal llwgrwobrwyo.

Mae'r cosbau dan y Ddeddf Llwgrwobrwyo 2010 yn golygu atebolrwydd troseddol yn bennaf, i'r Brifysgol ac i Unigolion yn bersonol, ond gallent hefyd gynnwys gweithredu sifil ar gyfer adfer elw a gafwyd drwy drosedd. Ceir mwy o fanylion yn **Atodiad 1**.

5. Ymrwymiadau

Cyfrifoldeb pob Unigolyn yw atal, canfod a rhoi gwybod am unrhyw lwgrwobrwyo neu lwgrwobrwyo a amheuir. Ni ellir dirprwyo nac anwybyddu'r cyfrifoldeb hwn.

Camau ymarferol:-

- (a) Dylid cynnig a derbyn anrhegion, rhoddion, nawdd a lletygarwch corfforaethol yn gaeth yn unol â *Pholisi Rhoddion a Lletygarwch* y Brifysgol ac mewn unrhyw achos, bydd yn gymesur ac nid yn helaeth.
- (b) Dylid rheoli gwrthdaro rhwng buddiannau hefyd yn unol â Pholisi Datganiadau Buddiannau y Brifysgol, gan nodi manylion ar y gofrestr datganiadau buddiannau, a gedwir gan Golegau, Ysgolion a Gwasanaethau Proffesiynol, ac ar gyfer aelodau'r Cyngor, aelodau'r Pwyllgor Gweithredu ac uwch swyddogion yn y Swyddfa Llywodraethu a Chydymffurfio.
- (c) Dylid ystyried yr holl faterion perthnasol sy'n gymesur ac sy'n ymdrin â'r risgiau'n briodol o drafod gyda thrydydd parti. Dylid cymryd gofal arbennig lle bo ymchwil, neu unrhyw gontract neu gytundeb arfaethedig, yn cynnwys gwledydd neu fathau o ddiwydiant lle mae llygredd yn ymddangos yn uchel (gweler **Atodiad 2**).
- (d) Mae rhoi gwybod am achosion a amheuir yn hanfodol, a dylid gwneud hyn mor fuan ag sy'n bosibl. Dylid cadw pob gohebiaeth a / neu nodiadau cyfoes perthnasol sy'n achosi pryderon. Cysylltwch â'r Swyddog Gwrth-lygredd, neu'r Swyddog Penodedig dan y *Polisi Budd Cyhoeddus (Chwythu'r Chwiban)*.
- (e) Bydd y risgiau o dorri'r gyfraith yn cael eu lleihau os dilynir canllawiau Pryniant a Rheoliadau Cyllidol y Brifysgol.
- (f) Cynnwys cymalau ac ymrwymiadau priodol mewn contractau a chytundebau, yn arbennig wrth ymdrin â gwledydd risg uchel neu mewn sectorau risg uchel. Mae cymal gwrth-lwgrwobrwyo safonol y Brifysgol wedi'i gynnwys fel **Atodiad 3** o'r Polisi hwn.
- (g) Dylid cadw'n gaeth at ofynion y *Polisi Rhoddion a Lletygarwch*.

Sylwch fod taliadau hwyluso'n¹ anghyfreithlon ym Mhrydain. Mae angen cymryd gofal wrth gynnal trefniadau busnes gyda sefydliadau yn yr Unol Daleithiau gan nad yw taliadau hwyluso'n anghyfreithlon yn yr Unol Daleithiau.

6. Hyfforddiant

Mae'n hanfodol bod pob unigolyn yn ymwybodol o'u hymrwymadau dan y Polisi hwn. Bydd y Brifysgol yn sicrhau bod pob aelod staff yn derbyn y wybodaeth y maent eu angen, gan gynnwys cynnig hyfforddiant fel rhan o'r hyfforddiant caffael sy'n cael ei gynnig gan y Swyddfa Gyllid, fodd bynnag ni ddylai hyn atal unigolion rhag gofyn am ragor o gyfarwyddyd pan fyddant yn teimlo bod angen gwneud hynny. Os ydych chi'n ansicr sut mae hyn yn effeithio arnoch chi, neu os oes arnoch angen rhagor o hyfforddiant ar unrhyw elfen, cysylltwch â'r Swyddog Gwrth-Lygredd am fwy o eglurhad a gwybodaeth.

7. Cydymffurfio

Wrth ystyried y sancsiynau posibl yn erbyn y Brifysgol (a difrod i'w henw da), os torrir y Polisi hwn, ymdrinnir â hynny fel mater difrifol a gall arwain at gymryd camau'n unol â Threfniadau Disgyblu'r Brifysgol.

Er enghraifft, dan amgylchiadau penodol, gall torri'r Polisi hwn arwain at atal cyfrifon e-bost neu'r cyfryw gamau eraill y mae'r Brifysgol yn eu pennu'n briodol. Pan fo'r Brifysgol o'r farn bod ymddygiad Unigolyn yn drosedd, bydd yn ofynnol i'r Brifysgol gyfeirio'r mater at yr awdurdod perthnasol, fel yr Heddlu a/neu'r Swyddfa Twyll Difrifol.

8. Monitro ac Adrodd

Bydd y Brifysgol yn archwilio y cydymffurfir â'r Polisi hwn yn rheolaidd, ac yn ymchwilio i bob honiad o droseddau. Efallai y bydd y cyfryw ymchwiliad yn gofyn am fonitro neu adolygu cyfrifon e-bost personol. Fodd bynnag, lle'r ystyrir hynny'n angenrheidiol gan Ysgrifennydd y Brifysgol, gwneir hynny'n unol â'r dulliau gweithredu a nodir yn y *Polisi ar Fynediad Sefydliadol at Gyfrifon TG ac Offer TG Staff a Myfyrwyr*, a luniwyd gan y Brifysgol.

9. Y Drefn os Amheuir Llygredd

(a) Ymchwilio

(a) Bydd y Swyddog Gwrth-lygredd yn cynnal ymchwiliad rhagarweiniol ac, os oes angen, bydd yn galw'r Panel Ymchwilio i Lygredd (y "Panel") ynghyd i benderfynu ar weithredu ymhellach.

(ii) Bydd y Panel yn cynnwys y canlynol:-

- Ysgrifennydd y Brifysgol (Cadeirydd)
- Y Cyfarwyddwr Cyllid
- Y Cyfarwyddwr Adnoddau Dynol
- Dirprwy Gyfarwyddwr (Caffael a Thaliadau)

¹ Taliadau Hwyluso yw taliadau a delir i swyddog cyhoeddus i hwyluso gweithredoedd arferol y llywodraeth (fel prosesu papurau, caniatáu trwyddedau) a chaiff ei wahaniaethu o lwgrwobrwyo'n aml oherwydd ei fod yn arfer a dderbynnir dan wahanol awdurdodaethau.

- Y Swyddog Gwrth-lygredd

Pan na fydd yr un o'r rhain ar gael, gellir gwahodd uwch swyddog arall y Brifysgol i ymuno â'r Panel.

- (iii) Rhoddir gwybod i'r Is-ganghellor a chadeirydd y Pwyllgor Archwilio a Risg.
- (iv) Rhoddir gwybod i yswirwyr y Brifysgol.
- (v) Rhoddir gwybod i'r Heddlu lle bo'r angen.
- (vi) Bydd y Panel yn ceisio cyngor cyfreithiol lle ystyrir bod angen gwneud hynny.

(b) Atal Colled Bellach

- (i) Pan fo'r ymchwiliad cychwynnol yn rhoi sail resymol dros amau bod aelod neu aelodau staff wedi cyflawni gweithredoedd o lygru neu lwgrwobrwyo, bydd y Panel yn penderfynu sut i atal rhagor o golled neu atebolrwydd. Gall hyn olygu gwahardd, gyda neu heb dâl, y rhai dan amheuaeth.
- (ii) Efallai y bydd angen cynllunio amseru'r gwaharddiad i atal y rhai a amheuir rhag dinistrio neu gael gwared ar dystiolaeth a fydd ei hangen o bosibl i gefnogi camau disgyblu neu droseddol.
- (iii) Yn yr amgylchiadau hyn, dylid mynd at y rhai a ddrwgdybir yn ddirybudd. Dylid eu goruchwyllo drwy'r amser cyn gadael eiddo'r Brifysgol.
- (iv) Dylid caniatáu iddynt nôl eiddo personol dan oruchwyliaeth, ond ni ddylent allu symud unrhyw beth sy'n eiddo i'r Brifysgol. Dylid dychwelyd unrhyw drwyddedau diogelwch ac allweddi i eiddo, swyddfeydd a dodrefn, ynghyd ag unrhyw eiddo yn eu meddiant a all fod oddi ar y safle.
- (v) Dylid gofyn i'r Rheolwr Gwasanaethau Campws (Diogelwch), os oes angen, gynghori ar y ffordd orau i atal mynediad i'r Brifysgol, tra bo'r rhai a ddrwgdybir yn parhau wedi'u gwahardd (er enghraifft drwy newid cloeon a rhoi gwybod i staff diogelwch i beidio gadael yr unigolion i mewn i unrhyw ran o'r adeilad).
- (vi) Dylid cyfarwyddo Cyfarwyddwr Gwasanaethau TG (neu gynrychiolydd priodol) i dynnu'n ôl, yn ddi-oed, ganiatâd mynediad at systemau cyfrifiadurol y Brifysgol.
- (vii) Bydd y Panel yn ystyried a oes angen ymchwilio i systemau ar wahân i'r rhai y rhoddwyd achos i'w hamau, drwy'r hyn y gallai'r un a ddrwgdybir fod wedi cael cyfleoedd i gamddefnyddio asedau'r Brifysgol.

(c) Camau'n dilyn ymchwiliad rhagarweiniol

- (i) Ar ôl derbyn adroddiad rhagarweiniol gan y Swyddog Gwrth-lygredd, bydd y Panel yn penderfynu ar un neu fwy o'r canlynol:-
 - Nid oes angen gweithredu ymhellach.
 - Dylid cymryd camau cyn disgyblu.

- Dylid cymryd camau yn erbyn unigolyn/unigolion (yn cynnwys diswyddo) yn unol â threfniadau disgyblu priodol y Brifysgol.
- Dylid rhoi'r holl faterion yn nwylo'r Heddlu, a dwyn achos o drosedd lle bo angen.

10. Gweithredu

Daeth y Deddf Llwgwrwobrwyo 2010 i rym ar 1 Gorffennaf, 2011. Daw'r Polisi diwygiedig hwn i rym ar 3ydd Mehefin, 2019.

11. Rhagor o Wybodaeth

Os oes ar unrhyw un angen eglurhad ynghylch unrhyw ddarpariaeth o'r Polisi hwn, dylent gysylltu â'r Swyddog Gwrth-Lygredd (Pennaeth Llywodraethu a Chydymffurfio) yn y lle cyntaf sydd wedi'i leoli yn y Swyddfa Llywodraethu a Chydymffurfio.

Os oes unrhyw un yn dymuno cwyno am unrhyw ddarpariaeth o'r Polisi hwn a/neu'r modd caiff ei weithredu, gallent wneud hynny drwy gysylltu â'r Pennaeth Llywodraethu a Chydymffurfio.

SANCSIYNAU

(A) Atebolrwydd Troseddol

1. Unigolion

Y gosb fwyaf i bobl a ddyfernir yn euog dan y Ddeddf Llwgrwobrwyo yw 10 mlynedd o garchar a / neu ddirwyon personol.

Gellir diarddel unigolion hefyd rhag bod yn gyfarwyddwyr dan Ddeddf Diarddel Cyfarwyddwyr Cwmnïau 1986.

2. Y Brifysgol

Gellir gosod dirwyon diderfyn ar sefydliadau am fethu ag atal llwgrwobrwyo. Mae'r Swyddfa Twyll Difrifol wedi nodi bod y rhain yn debygol o fod yn symiau sylweddol. Gellir atal sefydliadau hefyd rhag derbyn bidiau am gontractau cyhoeddus.

Gall Uwch Swyddogion a'r Brifysgol fod yn atebol os gellir dangos bod y Brifysgol wedi cyflawni gweithred o lwgrwobrwyo gyda chaniatâd neu gyd-gynllwyn uwch swyddog, neu rywun sy'n cymryd arno i weithredu yn y cyfryw swyddogaeth.

(B) Atebolrwydd Sifil

Yn ogystal, neu fel dewis arall i'r cosbau troseddol, gellir cymryd camau i adfer elw o drosedd dan Ddeddf Elw Troseddau 2002, Rhan 5.

A. Gwledydd yr ymddengys iddynt fod yn risg uchel ar gyfer Llygredd

Bob blwyddyn, mae 'Transparency International' yn cyhoeddi 'Corruptions Perceptions Index' ("CPI") sy'n ddangosydd defnyddiol ar risgiau llygredd mewn unrhyw wlad benodol. <https://www.transparency.org/cpi2018>

B. Sectorau yr ymddengys iddynt fod yn risg uchel ar gyfer Llygredd

Mae'r 'Bribe Payers Index' ("BPI") yn rhestru sectorau diwydiannau'n unol ag ystadegau'n amrywio o swyddogion llwgrwobrwyo i fynychder llwgrwobrwyon. Mae'r arolwg diweddaraf ar gael yn <https://www.transparency.org/research/bpi/overview>

Dyma grynodeb o'r rhestr, gyda'r sectorau glanaf ar y gwaelod a'r troseddwy'r gwaethaf ar y brig:-

1. Adeiladu a chontractau gwaith cyhoeddus
2. Cyfleustodau
3. Eiddo tiriog, datblygu eiddo, gwasanaethau cyfreithiol a busnes
4. Olew a nwy
5. Mwyngloddio
6. Cynhyrchu a thrawsyrro pŵer
7. Fferyllol a Gofal Meddygol
8. Gweithgynhyrchu trwm
9. Pysgodfeydd
10. Arfau ac Amddiffyn
11. Trawsgludo a storio
12. Telathrebu
13. Gwasanaethau Defnyddwyr
14. Coedwigaeth
15. Bancio a Chyllid
16. Technoleg Gwybodaeth
17. Awyrofod Sifiliaid
18. Gweithgynhyrchu ysgafn
19. Amaethyddiaeth

Cymal Gwrth-Lwgrwobrwyo

Mae'r Brifysgol wedi penderfynu mabwysiadu polisi o arfer gorau er mwyn sicrhau, cyhyd ag sy'n bosibl, bod cymal safonol gwrth-lwgrwobrwyo'r Brifysgol (fel y nodir isod) yn cael ei gynnwys mewn contractau perthnasol (fel contractau ar gyfer gwasanaethau) yn ymwneud â'r Brifysgol a'i his-gwmnïau y mae'n llwyr berchen arnynt.

Dyma'r cymal:-

1.1 Bydd y [Contractwr]:

- a. yn cydymffurfio â'r holl gyfreithiau, statudau, cyfarwyddbau a/neu reoliadau perthnasol sy'n ymwneud â gwrth-lwgrwobrwyo a gwrth-lygredd, yn cynnwys Deddf Llwgrwobrwyo 2010, ond heb fod yn gyfyngedig iddi;
- b. yn ymwrthod ag unrhyw weithgaredd, arfer neu ymddygiad a fyddai'n drosedd o dan Ddeddf Llwgrwobrwyo 2010;
- c. yn cydymffurfio â Pholisi Bangor yn erbyn llwgrwobrwyo neu bolisi cyfatebol (fel y caiff ei ddiwygio o bryd i'w gilydd), y mae copi ohono ar gael o'r Swyddfa Llywodraethu a Chydymffurfio, gan gynnwys gweithredu 'gweithdrefnau digonol' ond heb fod yn gyfyngedig i hynny, yn unol â'r canllawiau a gyhoeddwyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol o dan adran 9 Deddf Llwgrwobrwyo 2010.
- d. yn adrodd yn syth i Fangor am unrhyw gais neu ofyniad a fyddai, o gydymffurfio ag ef, yn groes naill ai i'r Cytundeb hwn neu i Bolisi Bangor yn erbyn Llwgrwobrwyo.
- e. yn sicrhau bod unrhyw berson sy'n gysylltiedig ag ef sy'n cyflawni gwasanaethau a/neu sy'n darparu nwyddau mewn cysylltiad â'r Cytundeb hwn yn gwneud hynny trwy gontract ysgrifenedig sy'n gosod ac yn sicrhau telerau lle mae'r person hwnnw yn y cwestiwn sy'n cyfateb i'r rhai a osodir ar y [Contractwr] yn y cymal hwn.

1.2 Bernir bod unrhyw achos o dorri'r cymal hwn yn doramod perthnasol yng nghyswllt y Cytundeb hwn, a bydd gan y Brifysgol hawl i'w derfynu ar unwaith.

Mae dogfen gyfarwyddyd yr Ysgrifennydd Gwladol ar gael yn:-

<http://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-guidance.pdf>

Mae'r ddogfen gyfarwyddyd yn cynnwys ychydig o astudiaethau achos defnyddiol i ddangos sut bydd y Ddeddf Llwgrwobrwyo'n gweithio'n ymarferol.

Mae cyfarwyddyd byr ar gael yn:-

<https://www.justice.gov.uk/downloads/legislation/bribery-act-2010-quick-start-guide.pdf>

Nid yw'r Brifysgol yn gallu rhoi cyngor penodol i bartneriaid ynghylch yr hyn y mae angen iddynt ei wneud er mwyn cydymffurfio â'r ddeddfwriaeth. Cyngorir partneriaid i geisio eu cyngor cyfreithiol eu hunain.

Os oes gennych unrhyw gwestiynau neu sylwadau ynghylch y cymal a'i gysylltiad gyda'ch contract, cysylltwch yn y lle cyntaf â'r Swyddog Contractau, Swyddfa Ymchwil, Arloesi ac Effaith.